

exigendae in palatinatu^r et districtu eiusdem generosum^r praefecimus^s, dispensatorem vero collectae pecuniae generosum^r constituimus.

Quare vobis omnibus et singulis suprascriptis mandamus, ut pro tempore superius expresso contributiones praefatas, secundum quod ad unum quemque pertinet, modo praemisso solvere curetis.

Vobis etiam capitaneis, quorum interest mandamus, ut easdem contributiones superius expressas in locis publicis, civitatibus et oppidis capitaneatus vestri proclamari publice faciat et sub poenis ad hoc constitutis pro rata superius expressa exolvi¹ Nostro nomine ad necessitatem Reipublicae mandetis absque cuiusvis morae et dilationis interventu. Negligentes autem aut in solvendo contumaces per pignorationes aut alias poenas solitas ad solvendas easdem contributiones compellatis sub poena centum marcarum pecuniae, quam capitanei negligentes executionem et pignorationem exolvere in conventu generali proxime celebrando tenebuntur et quisque eorum tenebitur, postquam delatus et convictus in negligentia fuerit.

Si vero contigerit, quod exactor iniuste aliquam villam quasi contributionem non exsolvisse^u detulerit et capitaneus ad pignorationes mittens quietationem apud eosdem colonos invenerit, extunc talis exactor poenam quattuordecem marcarum propterea succumbet, quae capitaneo, quem frustra fatigavit, cedere debet. Pro qua poena exactor citatus coram Nobis vel in iudicio Nostro terrestri respondere et satisfacere tenebitur.

Ne autem aliquis error in quietationibus exhibendis committatur, statuimus, quod exactores in quietationibus diem, mensem et annum qua contributionem accepit, diligenter referat. Similiter diem, qua negligentes et non solventes villas capitaneo detulit, in registrumque diligenter^v annotet, ne aliquis error et implicatio rerum accidere possit, pro officio sua et gratia Nostra aliter non facturi.

Datum Varaviae in comitiis Regni generalibus, feria quarta in octava Sanctorum Trium Regum, anno Domini ^wmillesimo quingentesimo quinquagesimo septimo^w [15 I 1557], Regni Nostri XXVII. ^xAd mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

V. MODUS CONTRIBUTIONIS CZOPOWE [UNIVERSAL O CZOPOWYM Z 13 STYCZNIA 1557 R.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae^a, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Maso viae etc. dominus et haeres. Universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus Regni Nostri senatoribus et consiliariis, nec non capitaneis eorumque loca tenentibus, ceterisque subditis Nostris quibuscunque tam terrestribus quam civitatum et oppidorum honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam hae Nostrae pervenerint literae et praesertim in palatinatu^b et districtibus eius consistentibus, sincere et fidelibus Nobis dilectis gratiam Nostram Regiam. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere Nobis et fideles dilecti!

Noveritis communi omnium consensu tam spiritualium quam saecularium consiliariorum Nostrorum et nuntiorum terrestrium in conventu hoc generali Varsoviensi congregatorum voto et concordii voluntate exactionem ducillorum, ^cquae **czopowe** dicitur^c multis et arduis necessitatibus Reipublicae exigentibus decretam esse. Quae inchoari debet a Dominica Conductus Paschae proxima [25 IV 1557] et continuari per annum integrum usque ad aliam Dominicam Conductus Paschae anni MDLVIII^d.

^r Pozostawiono okienko. ^s praefecimus B. Kórni. i u S. Bodniaka. ¹ sic. ^u exsolvisset MK, t. 89. ^v Brak w MK, t. 89. ^{w-w} W MK, t. 89: MDLVII. ^{x-x} Tak w B. Kórni. i u S. Bodniaka; w MK, t. 90: Ad mandatum Sacrae Maiestatis proprium.

^a WMK, t. 90 zamiast dalszej części tytułu: etc. ^b Pozostawiono okienko. ^{c-c} quem czopowe dicuntur MK, t. 90.

^d MK, t. 90: Millesimi quingentesimi quinquagesimi octavi.

Exigetur autem ac solvi et exigi debebit eadem ipsa contributio ducillorum secundum antiquam consuetudinem modo videlicet infrascripto. Ut quilibet cervisiam propinans venalem, ex quibuscunque braseis fuerit eadem cervisia cocta hoc est sive ipsa brasea sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta in civitate Cracoviensi, iuxta veterem consuetudinem a singulis vasis per grossum unum solvatur. In aliis autem civitatibus et oppidis iuxta veterem consuetudinem, ita tamen, ut si commodius visum fuerit exactori a vasis percipere per grossum unum vel a coctura more antiquo, erit in arbitrio exactoris Nostri. Quam exactionem ubi et quoties opus fuerit, Nostra autoritate faciet et constituet collectoresque et custodes tam in civitatibus et oppidis, quam etiam villis iuxta arbitrium suum exactor deputabit et iuramento illos ad fidelitatem astringet.

Ternarios vero more vetusto circa quemlibet grossum, salvis ^ein toto grossis ducillorum⁶, pro civitatum et oppidorum reparatione percipiendo civibus admittimus. Et quia relatum est ad Nos non mediocre dispendium Rempubicam ex eo perpeti, quod⁷ consules civitatum et oppidorum, qui ab exactoribus in custodes et subcollectores passim deputantur, a suis cocturis non solvant, volumus itaque omnino neminem ab hac solutione ducillorum esse liberum, onere succollecturae^f nihilominus apud eosdem proconsules et consules manentes, ad quod illos veteri consuetudine innixi ratione ternariorum a Nobis illis concessorum astringi et subiacere volumus.

Tabernatores vero singuli cervisiam coquentes a quolibet vase mensurae civilis per grossum unum, ubi a vasis in civitatibus solvitur, aut prout exactori commodius videbitur, coctam vero a dominis tam spiritualibus quam saecularibus ad propinandum recipiendo non secus, quam si advectitiam propinarent, ratione ipsius contributionis per sex grossos solvent.

Item a medio vase vini simplicis alias **polkufek** florenus unus cum triginta quadrantibus solvendus.

Item a vase vini dicto **drelingk** et a maiore vase, quod ^g**foder** aut **polfodrze**^g nuncupatur propter imparitatem vasorum, quae multum inter se quantitate distant, ad computum barilarum solvent ita, ut a singulis barilis vini simplicis per sex grossos solvatur cum totidem quadran⁷ tibus.

Item a quolibet barila malmatici et muscatellae aut vini Italici per grossos octo denarios decem solvere tenebuntur cum totidem quadrantibus.

Item a mellis simplicis barila per grossos duos, a melicrato vero **kierstrag**^h, **malinnik**ⁱ a singulis barilis per grossos tres solvere tenebuntur. Vasa vero maiora mellis ad quantitatem barilarum computando fiat ducillorum solutio.

Item a cervisia advectitia utpote Piqtkoviensis, Lanciensi, Bidgostiensi, Znenensi et alia quaecunque, quae in Ducatu Masoviae ad tabernas conductitias et in aliis quibuscunque locis ad propinandum adduci et deponi solet, a singulis vasis per grossos duos solvent. Nec volumus tales excusari, quemadmodum plerumque excusare se nituntur, quod iam ab hac cervisia in loco, de quo recepta, soluta sit ducillorum exactio, cum per hoc illi oppido, in quo deponitur, exactionis ducillorum diminutionem efficiat.

Ab externa vero cervisia ut Swidnicensis, Glogoviensis, Tessinensis, Bernoviensis, Gedanensis et alia quaecunque a quolibet eius vase grossi tres solvantur.

Et quoniam ex rationibus in thesauro Nostro recensitis didicimus in toto Ducatu Mazoviae et aliis plerisque palatinatibus ad tantam paucitatem grossorum solutionem pervenisse incuria, favore aut pravitate exactorum¹, ut vix quaedam oppida a coctura una per duos aut quinque solidos solvant, cum antea multo plures grossos solvere comperti sunt, volentes eos ad veterem consuetudinem adducere et ut quemlibet defensio Reipublicae ex aequo attingat, a singulis vasis maioribus per grossum unum, a minoribus vero per medium grossum aut pro exigentia quantitatis vasorum per duos solidos solvere ut sint astricti.

^{e-e} W MK, t. 89 słowa te ujęto w nawias. ^f succollectorum MK, t. 90. ^{g-g} 5. Bodniak czytał: fodex aut polfodcze.

^h kierstrangk MK, t. 90. ⁱ exactoris MK, t. 90.

¹ Kierstrag, Kirschtrank — wiśniak; malinnik (Himbeerwein) — wino z malin.

Circa tamen exactionem Nostram ducillorum permittimus civitatibus et oppidis ultra quemlibet unum grossum unum ternarium pro se reservare.

Quia vero ex proventibus vini cremati non parum nisi prospiciatur, decedereⁱ posset, volumus, ut exactio ducillorum a crematis vinis simplicibus a qualibet olla seu caldeari, in quo crematur, crematum per grossos duodecem, ab iis vero, qui illud assidue propinant in civitatibus et oppidis, per grossos sex. In villis vero per grossos tres annuatim pro una vice tantum^k solvatur.

Et quicumque prius non soluta exactione praefatam cervisiam, vinum et medonem atque vinum crematum, malmaticum et alium quemcunque potum ex praedictis vendere et propinare in fraudem Reipublicae praesumpserit, totum illud, in quo fraudem commisit seu committere voluit, irremissibiliter amittat.

Tributum autem civile **schos** dictum simplex solvi duntaxat debebit pro rata una nempe pro Dominica Conductus Paschae sub poena dupli.

Ad quam quidem contributionem colligendam ac diligenter et fideliter exigendam in ipso palatinatu seu terra^l et districtu eius generosum^l constituimus vobisque omnibus et singulis quorum interest, mandamus, quatenus praefato exactori sive ab eo substituto de ipsa exactione ducillorum et civili schos dicta respondeatis et responderi faciatis.

Vos vero locorum capitanei eos, qui rebelles et negligentes erunt et quos ipse exactor deferet, per pignorationes solitas ad solvendas huiusmodi exactiones compellatis sub poenis Nostris contra negligentes capitaneos in novis et antiquis statutis descriptis. Et pro gratia Nostra secus non facturi.

Datum Varszoviae in conventionione generali Regni feria quarta in octava Epiphaniarum Domini, anno eiusdem MDLVII^m [13 I 1557] Regni vero Nostri anno XXVIIⁿ. Ad mandatum ^oSacrae Regiae Maiestatis^o proprium.

VI. LITTERAE UNIVERSALES CONTRA LUTERANOS [Z 13 STYCZNIA 1557 R.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc. dominus et haeres. Universis et singulis cuiuscunque gradus, status, conditionis et praeeminentiae subditis Nostris in Regno et dominiis Nostris commorantibus, sincere et fidelibus dilectis gratiam Nostram Regiam. Quum inter caetera incommoda atque pericula, quibus Regnum Nostrum^a premitur, nullum esse videamus domesticis odiis atque dissensionibus perniciosus, nec quod Regna quaevis et imperia vel affligere magis vel citius evertere possit, nulla autem ex re acerbiora odia atrocioresque contentiones non modo inter ordines, sed et inter omnium ordinum Regni Nostri homines, quam ex diversitate opinionum de religione Christiana, quae irrumpentes in Regnum Nostrum haereses invexerunt, natas esse animadvertamus, summo studio in eo conventu cum consiliariis Regni Nostri curandum atque elaborandum Nobis esse putavimus, ut peccatis prius ex constitutis domesticis dissensionibus ab externis quoque periculis, si qua ingruerent, tuti atque securi esse possemus. Verum cum magna esset de eo orta controversia, quod multa essent publice contra vetera catholica instituta atque contra leges Regni et edicta in religione ritibusque religionis propria quorundam temeritate atque audacia innovata, templaque, in quibus ad eam diem veteri Romanae Ecclesiae ritu sacra agebantur ac sacramenta administrabantur, novis et a catholica et apostolica Romanaque Ecclesia alienis ritibus introductis occupata et^b prophanata, ministri earum vexati ac sedibus suis pulsati, ornamenta ablata, bonaque et redditus retenti idque cum alias, tum post

ⁱ decedere MK, t. 89. ^k duntaxat MK, t. 90. ^l *Pozostawiono okienko*. ^m MK, t. 90: Millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo. ⁿ *Tak w MK, t. 89; w MK, t. 90: XX septimo. S. Bodniak podawał daty cyframi arabskimi*. ^oo Sacrae Maiestatis Regiae MK, t. 90.

^a *Brak w MK, t. 90.* ^b *ac MK, t. 90.*